

311. Páty, Sasfészek-dűlő

(Pest megye) Ú

2003 júliusában próbaásatást végeztünk a dűlőben a 0179/30 és 0179/31 hrsz. területein. A kutatást az indokolta, hogy az elmúlt években itt a felszínen római és középkori edénytöredékek és fémtárgyak kerültek elő. (A területtől keletre, mintegy 1 km-re került sor 1997–1999-ben a TERMINÁL Rt. területén a kelta, római, avar, Árpád-kori temetők és egy római telep részleges feltárására.)

A próbafeltárás során a mintegy 4 hektáros területen, a domb lejtőjén 6, egymástól 15–25 m távolságra lévő kutatóárkot húztunk gépi erővel. Az árkokban egy ÉNy-DK irányú kocsút nyomvonalát találtuk meg, amely a domb oldalában a Sasfészek-tó irányába tartott. Ezenkívül a további jelenségek geológiai képződmények voltak. A gazos felszínen és a kutatóárkokban kevés újkori cseréptöredéket találtunk.

MARÓTI ÉVA

312. Petneháza határa

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B, Szk?

Közös legelő: 2003. május 2-án helyszíni szemlét tartottam a terület É-i részén, ahol 1951–52 táján egy korongolt, sárgásszürke, bikónikus edénykét – mely talán szkíta(?) – találtak.

A most megmutatott lelőhely nagyjából É-D-i domb, D-i vége legelő. Ezen a homokos dombon, főleg azon a részen, ahol most a legelő van, de némileg az erdő alá is benyúlóan, szántás után zsákszám lehetett látni a cserepeket akkoriban. A K-i oldalon urnasírok látszottak, melyekből az egykori megtaláló arra emlékezett, hogy tállal le voltak fedve. Viszonylag szabályos elrendezésűnek látszottak. Mindössze 20–25 cm mélyen lehettek. Ettől a résztől nem messze az erdő felé találtak a kis edénykét, amely most a múzeumba került.

A lelőhelyen ma már nem látszanak cserepek. Vagy azért, mert benőtte a fű, illetve az akác, vagy azért, mert teljesen elpusztult. Mindössze egy kis obszidiánszilánkot és egy kis bütyökfület találtunk.

Nem zárható ki, hogy ez a lelőhely azonos azzal, amelyen 1933-ban Kiss Lajos eredménytelen ásatást végzett (Alispáni Jelentés 1933.II.97., Alispáni Jelentések 1938.1.94.)

Vajai-főfolyás kanyarja: A múzeumi régi dokumentációból kiderült (Adattár 89.21.), hogy a közelben neolitik leleteket találtak. Ezt a helyet akartuk megnézni, de ezen a részen most legelő van. A közeli magas, szántott dombhátat néztük meg. A dombon a dűlőút mellett egy tanya állhatott, annak maradványai vannak a szántásban. A viszonylag nagy területen teljesen szétszórta 3 db jellegtelen őskori cserepet gyűjtöttünk.

Szederjes: A Vajai-főfolyás és a nyírmadai országút (földút) találkozásától ÉNy-ra található a Szederjes nevű rész, ahol 1908-ban kelta vaseszköz-lelet került elő. 1989-ben, amikor a lelőhelyet meg akartuk nézni, tarló

volt rajta. Így nem láttunk semmit. Most az egész dombháton nagy mennyiségben van bronzkori cserép. Elsősorban az első, D-i teraszon sok a lelet.

ISTVÁNOVITS ESZTER

313. Pécs, Dóm tér

(Baranya megye) Ró

2003. július 4-én hivatalos bejelentés érkezett a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága Régészeti osztályára. Az új sírkamra boltozatát egy feltételezhetően korabeli rablás megbontotta, így az V. számú sírkamra a jelenlegi építési munkák során váratlanul beomlott, és egy új sírkamra nyílt meg.

A lelőhely Pécsen a Dóm téren van, a székesegyháztól és az V. számú sírkamrától DK-re, közvetlenül az 1782-ben épült káptalani levéltár épületének homlokzata előtt, illetve bejárati lépcsője alatt. Újkori bolygatást jelent a 20. század elején épült, vasbeton elemeket is alkalmazó Möller-alagút és az V. számú sírkamra bemutatóhelyének alapozása, mely jelenleg készül.

A burkolat alatt újkori, köves, laza betöltés található, melyet a víz mélyen átjár. Ez a betöltés kevésbé alkalmas metszetalak megtartására, amit az V. számú sírkamra bemutató épületének készítése közben történt többszöri beomlás is bizonyít. Korábbi tapasztalatok alapján a betöltés felső részén újkori leletanyag várható, míg lejjebb esetleg középkori sírok kerülhetnek elő. A legalsó részben 3–4 m-re a felszín alatt van a sírkamrák szintje, alatta pedig az egykori pannonhomokos üledék elbányászott helye található, mint betöltődött réteg. Őskori lelőhelyet, vagy leleteket a környéken folyó ásatások során eddig nem találtunk.

A sírkápolnának valószínűleg már csak az alapjai vannak meg, felmenő falai legkésőbb a középkori Szathmáry-palota építése idején megsemmisültek. Észak felé néző apszisa alapjának egy része a munkálatok során kibukkant a föld alól, illetve attól K-re és ÉK-re terrazzo-padló maradványai láthatók. A sírkamra ÉNy-i oldalát és tetejét érte el a bemutató épület alapozása számára ásott gödör. A sírkamra teteje egy helyen – ahol a korabeli rablás volt – beomlott. A kápolna feltételezhető maradványainak nagy része még föld alatt van, alakja azonban kikövetkeztethető.

A sírkamrában két, egymástól rácsos téglafalazással elválasztott sírláda volt. Másodlagos helyzetben összekevert emberi csontok, és állattetemek is voltak bent. A vakolaton tudatos bekarcolás és mocskolás nyomai voltak. A sírkamra bejáratának szerkezete jelenleg még nem teljesen kivehető.

KÁRPÁTI GÁBOR

314. Pécs, Dóm tér

(Baranya megye) Kö

A pécsi püspöki palota nyugati homlokzata mentén egy 36 m hosszú, 90–100 cm mély árkot ástak gázvezeték

fektetése céljából. Az árok vonalát két nagyobb szakaszra osztja a téren húzódó balusztrád. A támfalként is funkcionáló balusztrád által elválasztott szakaszok szintkülönbsége kb. 2,5 m, az árok É-D-i irányú.

A nyomvonal jelentős részét (18 m) már 1922-ben feltárták. Az akkori ásatás mélysége és felülete is jóval meghaladta a mostanit. Ezzel összhangban a 2003. szeptember 23. és október 6. között végzett megelőző feltáráson a következő megfigyeléseket tudtuk tenni.

A már korábban feltárt területen a visszatöltött földréteget ástunk ki, benne szórvány középkori (15. sz.) kerámiával és csontokkal.

Közvetlen a palota lábazatánál, az ÉK-i mellékbejáró lépcsőzetétől D-re, a K-Ny-i irányú falat mi is megtaláltuk. Ezt a falat 40 cm szélességben ki kellett vájnjunk a gázcső nyomvonala miatt.

A tér korábbi burkolatának vélt kisméretű (20×20×4 cm) égetett, vörös színű téglákat mi is megtaláltuk. Alapozásuk sárga homok volt. A felette lévő földréteg szórvány kerámiát és csontanyagot tartalmazott.

Az 1922. évi feltárás vezetője, Szőnyi Ottó említ három, egyenes vonalon fekvő négyszögletes alapozást, az egyiken egy töredékes kőkoronggal. Ő csak sejteni vélte az ezzel a sorral párhuzamosan fekvő párokat, melyek közül egy, az előbbiektől D-re előkerült. Méretei megegyeznek a Szőnyi által talált töredékes darabéval: 30 cm magas és 58 cm sugarú. A most előkerült kőkorong egészben volt, kiemelésekor azonban megrepedt, majd eltört. Darabjait a pécsi bazilika nyugati kapujánál lévő szabadtéri kőtárban helyeztük el. A kőkorong a mai járószinttől 62 cm mélységben volt, és a palotától 4 méterre keletre feküdt. A kövön feliratot, jelet, csapolásnyomot nem találtunk.

A vezeték nyomvonalát keresztező balusztrád É-i oldalán, három egymással párhuzamos és egymásnak támaszkodó K-Ny-i irányú fal jelentkezett. A legnagyobb vastagsággal bíró szabálytalan alakú kövekből és téglából rakott fal közvetlen a mai támfal mögött helyezkedik el az északi oldalon. A tér szintkülönbségéből adódó földtömeg nyomásának levezetésére szolgálhat. A 85 cm vastagságú fal fehér, meszes kötőanyaga ugyanis nagyon szilárd tömböt képez. Ennek a falnak a részbeni megbontásából kiderült az is, hogy a mai (19. sz. végén emelt) balusztrád építményére hátulról nyomás nem nehezedik. A falat 290 cm mélyen kibontottuk, alapozását még ekkor sem értük el. A fehér anyagú falban 160 cm mélységben egy 10 cm átmérőjű lyukat találtunk.

Közvetlen a fehér kötőanyagú falnak támaszkodik tőle északra egy köves, sárgás kötőanyaggal rakott K-Ny-i irányú fal. Ennek szilárdsága már jóval gyengébb. A szélessége is szerényebb (50–55 cm). Viszont alapozási mélysége ennek a falnak is legalább olyan mélyen van, mint az előzőnek.

Az előbbi két falnak egy 54 cm széles téglafal támaszkodik, iránya K-Ny-i.

A balusztrád déli oldalán a földmunkák közben kerámia egyáltalán nem került elő, csak néhány szórvány

csont. Közvetlen a gáz főnyomócső bekötési helye előtt egy 160 cm széles, sárga anyagba rakott, K-Ny-i irányú kő- és téglafalazás került elő. A fal széleit szabályosan faragott és rakott kváderkövek zárták le. A déli oldalon még vékony vakolatréteg fedte.

KIKINDAI ANDRÁS

315. Pincehely, Széchenyi utca 73.

(Tolna megye) I

A Wosinsky Mór Megyei Múzeum értesítést kapott, hogy a fenti telken villanykábel bevezetése miatt ásott árokban csontvázat találtak. 2003. július 15-én helyszínen leletmentést végeztünk.

A sír a telek középső részén, egy nagyobb méretű dombon került elő, a kerítéstől mintegy 28 m-re. A garázs mögötti L alakú árokszakaszban, egy téglalap alakú sírgödörben bontottuk ki az árokásás után is a helyén maradt csontokat. A koponya és a bal váll a felkarcsonttal, valamint az alsó lábszárcsontok maradtak a helyükön. A sírban semmiféle leletet nem találtunk. A sírgödör lekerekített sarkú téglalap formájú, a felszínhez mérve 60 cm mélységű volt. Tájolás: DNY-ÉK.

Munkatárs: Tövisháti Béla restaurátor.

VIZI MÁRTA

316. Polgár, Kása-Halmi-dűlő

(Hajdú-Bihar megye) U

2003. április 14–26. között a Déri Múzeum Régészeti osztálya az M3-as autópálya Polgár-Görbeháza közötti 175–187 km-szakaszán, a Kása-halmi-dűlő lelőhelyen (176+170p–76+250 km-szakasz), 18×75 m-es nagyságú felszínen leletmentő feltárást végzett. A lelőhely az épülő autópálya-szakasz régészeti szakfelügyelete során került elő.

Az 1350 m²-es területen gépi és kézi erővel közel 780 m³ földet mozgattunk meg, aminek eredményeképpen 14 régészeti objektumot tártunk fel. A régészeti jelenségek (12 gödör, 5 cölöplyuk) a középső neolitikum idejéből származnak, melyek az alföldi vonaldíszes kerámia kultúrájához tartozó telep periférikus egységei lehettek. Ezzel tovább bővült a Polgár környéki AVK lelőhelyek száma.

A leletek a Déri Múzeum Régészeti gyűjteményébe kerültek.

Munkatársak: Bényei Zsolt technikus, Rák Rezső fotós.

NAGY EMESE GYÖNGYVÉR – SZABÓ LÁSZLÓ

317. Pomáz, Holdvilág-árok

(MRT 13/1 k. 23/17 lh.)

(Pest megye) Kk

2003 nyarán és kora őszén hitelesítő ásatást végeztünk Pomáz külterületén, a Holdvilág-árok néven nyilvántartott régészeti lelőhelyen, elsősorban azokon a részeken,